

Folino rūgštis, fluoruracilo ir oksaliplatinos (FOLFOX) chemoterapijos schema tulžies takų piktybinių navikų gydymui

Jei Jūsų onkologinės ligos gydymui gydytojas rekomendavo gydymą schema folino rūgštis-fluoruracilas-oksaliplatina (FOLFOX), šiame dokumente rasite svarbią informaciją apie šį vaistą ir kai kuriuos su juo susijusius aspektus.

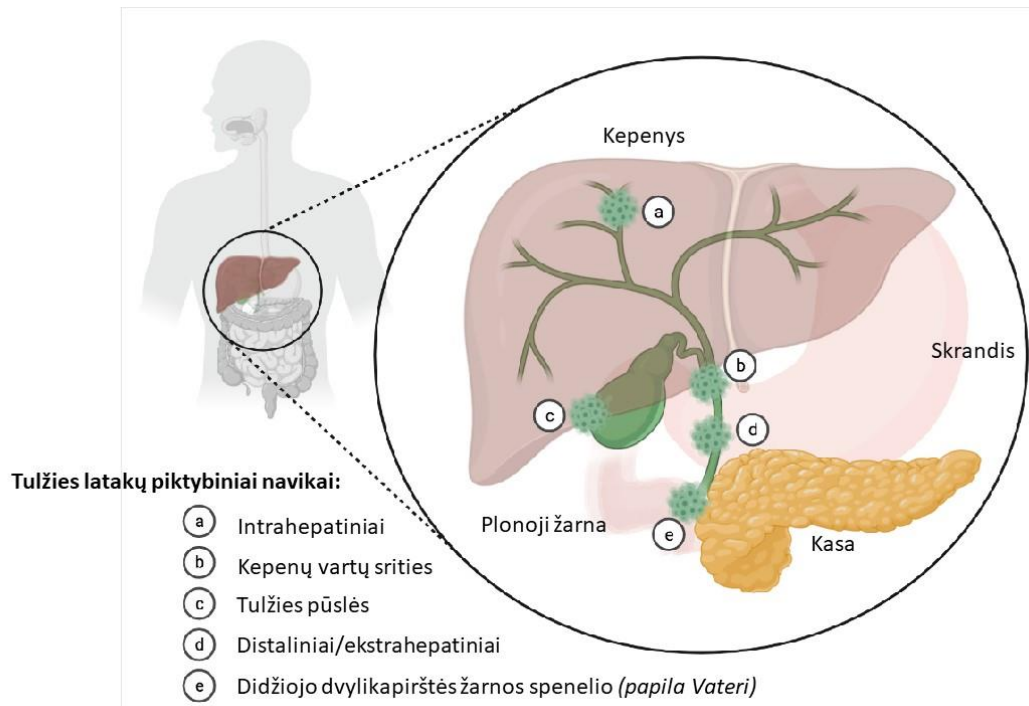
Tulžies takų piktybinis navikas

Tulžies takų piktybiai navikai išsivysto iš ląstelių (vadinamų cholangiocitais), kurios sudaro tulžies sistemos gleivinę (žemiau esančiame paveikslėlyje pavaizduota žalia spalva). Tulžies latakai yra maži vamzdeliai, kuriais iš kepenų ir tulžies pūslės į plonąją žarną patenka tulžis, naudojama maistui virškinti.

Tulžies takų piktybiniai navikai skirstomi į tulžies latakų (cholangiokarcinoma), tulžies pūslės ir didžiojo dvylikapirštės žarnos spenelio (*papila Vateri*):

- 1. Cholangiokarcinoma** - taip pat vadinama tulžies latakų piktybiniu naviku. Yra išskiriami trys tipai, priklausomai nuo lokalizacijos:
  - intrahepatinė cholangiokarcinoma – kai navikas vystosi kepenyse esančiuose tulžies lakuose;
  - kepenų vartų srities cholangiokarcinoma – kai navikas vystosi tulžies lakuose iš karto už kepenų (apimantis bendrąjį kepenų, dešinįjį ir/ar kairįjį kepenų latakus);
  - distalinė/ekstrahepatinė cholangiokarcinoma – kai navikas vystosi toliau už kepenų esančiuose tulžies lakuose.
- 2. Tulžies pūslės navikas** – vystosi tulžies pūslės gleivinėje.
- 3. Didžiojo dvylikapirštės žarnos spenelio (*papila Vateri*) navikas** – vystosi plonosios žarnos ir tulžies latakų susijungimo vietoje.

Jūs gavote šį informacinį lapelį, nes Jums buvo diagnozuotas tulžies takų piktybinis navikas. Jūsų onkologas gali su Jumis aptarti, kuris tulžies takų piktybinis navikas Jums diagnozuotas ir kiek liga yra išplitusi.

Kas yra FOLFOX?

FOLFOX yra chemoterapija susidedanti iš folino rūgšties, fluoruracino ir oksaliplatinos. Fluoruracilas ir oksaliplatina yra du chemoterapiniai vaistiniai preparatai, naikinantys piktybines ląsteles, trukdydami jų dauginimosi procesui. Kadangi vaistai gali pakenkti ir normalioms ląstelėms, todėl gali sukelti nepageidaujamą poveikį. Folino rūgštis, kitaip vadinama leukovorinu ar kalcio folinatu nėra chemoterapinis vaistinis preparatas, bet yra skiriamas, nes sustiprina fluoruracilo aktyvumą.

Kaip vartojamas FOLFOX?

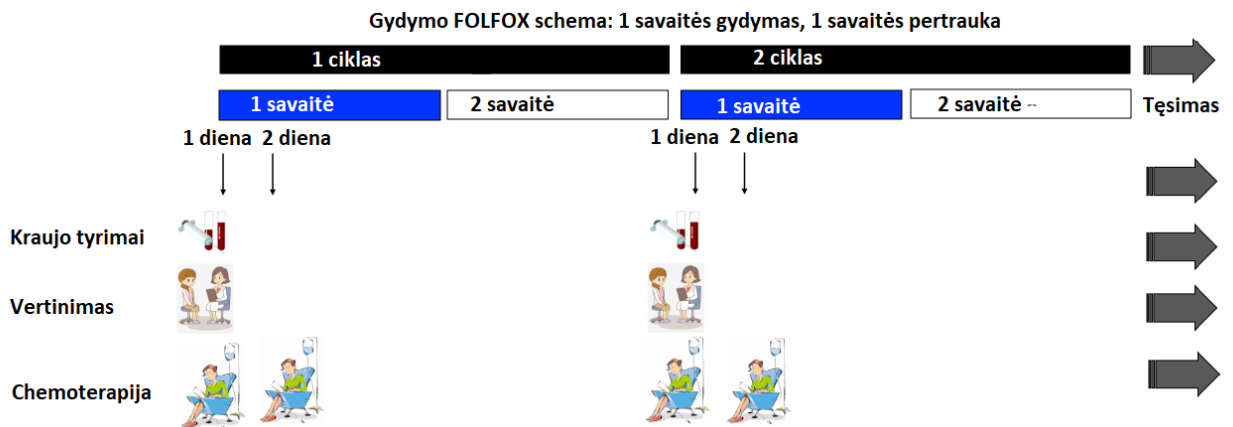
FOLFOX yra skiriamas intravenine infuzija per venos kateterį.

Gdytojas nuspręs, kokią FOLFOX dozę Jums paskirti, atsižvelgdamas į Jūsų ūgį, svorį, amžių, bendrą sveikatos būklę.

Gydymo FOLFOX schema

Gydymas FOLFOX atliekamas cikliškai, t. y. tam tikrais laiko tarpais. Standartinė dažniausiai naudojama gydymo schema yra dviejų savaitių ciklas, kai chemoterapija vieną savaitę skiriama dvi dienas iš eilės, o po to daroma savaitės pertrauka. Chemoterapija FOLFOX schema skiriama onkologijos stacionare, dėl to Jums reikės nakvoti ligoninėje.

Prieš kiekvieną chemoterapijos ciklą, Jums bus atliktas kraujo tyrimas ir gydytojas onkologas įvertins, ar galima skirti gydymą. Labai svarbu pranešti apie visus simptomus ir problemas po paskutinio chemoterapijos skyrimo, kad vaisto dozę ir skyrimo grafiką būtų galima pritaikyti individualiai Jums.

Gydymo FOLFOX trukmė

Gydytojas onkologas-chemoterapeutas su Jumis aptars gydymo trukmę. Įprastai kiekvienas gydymo FOLFOX ciklas trunka 2 savaites. Jei gerai toleruosite gydymą, jį galima kartoti 12 ciklų. Chemoterapija Jums bus skiriami mažiausiai 3 mėnesius, po kurių bus kartojami radiologiniai tyrimai ir vertinama, ar chemoterapija veiksminga. Jei po 3 mėn. atliktuose radiologiniuose tyrimuose stebimas piktybinio naviko sumažėjimas arba stabili ligos eiga, gydytojas gali patarti tęsti gydymą chemoterapija dar 3 mėnesius. Po pirmų 6 gydymo mėnesių gydytojas su Jumis aptars, ar turėtumėte tęsti gydymą, ar daryti pertrauką.

Kokie yra galimi šalutiniai FOLFOX poveikiai?

Yra žinomi galimi šalutiniai poveikiai, susiję su šiuo gydymu, tačiau Jūs galite nei vieno iš jų nepatirti. Tai nereiškia, jog skiriamas gydymas yra neefektyvus, nes nėra ryšio tarp pašalinių poveikių pasireiškimo ar jų sunkumo ir vaistinio preparato efektyvumo.

Jums gali pasireikšti kai kurie šalutiniai poveikiai, tačiau mažai tikėtina, jog pasireikš visi galimi. Galimi šalutiniai poveikiai yra dažnai nuspėjami, atsižvelgiant į jų pasireiškimo pradžią, trukmę ir sunkumą. Jie beveik visada yra grįžtami ir, išskyrus sąlygotų oksaliplatinos, po gydymo turėtų visiškai išnykti. Kaip bebūtų, nepageidaujamų poveikių pasireiškimo dažnumas ir sunkumas yra individualus.

Chemoterapiniai vaistiniai preparatai negali atskirti piktybinių ląstelių nuo normalių, dėl to kaip ir daugelis kitų, šie vaistai naikina ne tik piktybines, bet ir normalias, greitai besidalijančias, tokias kaip kraujo, burnos epitelio, skrandžio, žarnyno ar kitas ląsteles, dėl to gali pasireikšti šalutiniai poveikiai. Kai gydymas baigiamas, normalios ląstelės atsinaujina.

Yra daug vaistų, kurie gali būti vartojami chemoterapijos metu siekiant kontroliuoti ir sumažinti galimą šalutinį poveikį.

Keletas dažniausiai pasireiškiančių nepageidaujamų poveikių

Hematotoksiškumas – toksinis poveikis Jūsų kraujo ląstelėms:

- **Mažas baltųjų kraujo ląstelių (leukocitų) skaičius ir infekcijų rizika**

Chemoterapija dažnai sumažina leukocitų skaičių, kurie padeda kovoti su infekcijomis. Jei Jūsų leukocitų skaičius yra per mažas (tai vadinama neutropenija), Jums gali būti padidėjusi infekcijų rizika. Šiuo metu svarbu būti atsargiems ir vengti situacijų, kurios gali padidinti infekcijų riziką: vengti buvimo sausakimšose vietose ar turėti kontaktą su peršalimo ligomis sergančiais žmonėmis.

Kadangi dažniausiai leukocitų skaičius būna mažiausias tarp 7-os ir 10-os dienų, šiomis dienomis ypač svarbu vengti infekcijos.

Leukocitų sumažėjimas yra vienas iš pagrindinių rodiklių, kuriuos gydytojas vertins prieš skirdamas kitą chemoterapijos dozę. Dažniausiai iki kito chemoterapijos ciklo leukocitų kiekis grįžta į normos ribas. Kartais leukocitų kiekis gali būti per mažas, kad būtų galima tęsti suplanuotą gydymą todėl gydytojas trumpam atidės gydymą, kol ląstelių skaičius normalizuosis.

Svarbu, kad žinotumėte infekcijos požymius ir simptomus, kad juos pajūtė, nedelsiant kreiptumėtės į gydymo įstaigą:

- karščiavimas $>38^{\circ}\text{C}$, nepaisant paracetamolio vartojimo;
- staiga atsirandęs drebulys ar bloga savijauta;
- gerklės skausmas, kosulys, viduriavimas, dažnas šlapinimasis.

- **Raudonųjų kraujo ląstelių (eritrocitų) skaičiaus sumažėjimas**

Chemoterapija gali sumažinti eritrocitų skaičių. Svarbiausias eritrocitų vaidmuo yra deguonies pernešimas organizme. Jei raudonųjų kraujo ląstelių yra per mažai (tai vadinama anemija) Jūs galite jausti nuovargį ar dusulį. Jei anemija yra sunki, gali reikėti perpilti kraują.

- **Trombocitų skaičiaus sumažėjimas ir mėlynių bei kraujavimo rizika**

Chemoterapija gali sumažinti trombocitų skaičių. Trombocitai yra svarbūs kraujo krešėjimui. Jei Jūsų trombocitų skaičius yra per mažas (ši būklė vadinama trombocitopenija), Jūs nebegalite gauti chemoterapijos ir Jūsų gydytojas atidės gydymą, kol trombocitų skaičius padidės. Jei Jums

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

atsiranda mėlynės ar pasireiškia kraujavimas iš nosies, dantenų, atsiranda smulkių raudonų ar violetinių dėmių ant odos, praneškite apie tai savo gydytojui.

Rankų ir kojų tirpimas ar dilgčiojimas (periferinė neuropatija) – oksaliplatina gali paveikti nervus, sukeldama galūnių dilgčiojimą, tirpimą ar skausmą. Dėl rankų pirštų ar kojų tirpimo gali būti sunku atlikti tokius dalykus kaip susirišti batų raištelius ar užsisėgti sagas. Simptomai gali atsirasti per kelias dienas ar savaites ir trukti keletą mėnesių. Retais atvejais nutirpimas gali būti nuolatinis

Viduriavimas - jei skystomis išmatomis tuštinatės daugiau kaip 4 kartus per parą, praneškite apie tai savo gydytojui, Jums paskirs vaistų nuo viduriavimo (Loperamido). Reikia išgerti po vieną Loperamido tabletę kiekvieną kartą skystai pasituštinus. Nepamirškite gerti pakankamai vandens, kad koreguotumėte skysčių trūkumą. Jei viduriuojate, rekomenduojama valgyti mažiau skaidulų turinčio maisto, žalių vaisių, daržovių, gerti vaisių sulčių. Taip pat gali padėti alkoholio, kofeino, pieno produktų ir riebaus maisto vengimas.

Pykinimas – kartais kartu lydymas vėmimo. Dažniausiai gerai kontroliuojamas skiriant vaistus nuo pykinimo. Šį šalutinį poveikį galite patirti praėjus nuo kelių valandų iki kelių parų po chemoterapijos. Labai svarbu vartoti vaistus nuo pykinimo net jei ir nesijaučiate blogai, nes lengviau yra išvengti simptomų atsiradimo, nei jiems atsiradus juos gydyti. Jei jaučiatės blogai dažniau nei vieną kartą per dieną, susisieki su gydytoju.

Burnos žaizdos ir opos - kad išvengtumėte mikrobų dauginimosi burnoje, po kiekvieno valgymo būtina išsivalyti dantis. Siekiant išvengti žaizdų burnoje atsiradimo arba pagreitinti jų gyjimą, rekomenduojame naudoti minkštą dantų šepetėlį ir skalauti burną tris kartus dienoje naudojant ½-1 arbatinio šauktelio sodos sumaišytos su vandeniu arba įprastu burnos skalavimo skysčiu. Rekomenduojame vengti rūgščių maisto produktų tokių kaip apelsinų, citrinų ar greipfrutų. Atsiradus žaizdelių burnoje, praneškite apie tai savo gydytojui.

Nuovargis – labai dažnai pasireiškiantis nepageidaujamas poveikis, kuris tęsiant gydymą, gali stiprėti.

Sumažėjęs apetitas – nesijaudinkite, jei mažiau valgote dieną ar dvi.

Padidėję kepenų fermentų rodikliai – jeigu Jums bus padidėję transaminazių (baltymų, kuriuos gamina kepenys) kiekis, Jūs paprastai to nepastebėsite. Gydytojas tai patikrins atlikdamas kraujo tyrimus ir įvertins, ar reikia koreguoti skiriamą chemoterapijos dozę.

Kraujo krešėjimas - kreipkitės į gydymo įstaigą, jei kojos tapo paraudusios, skausmingos, atsirado kojų tinimas arba dusulys.

Keletas rečiau pasitaikančių nepageidaujamų poveikių:

Alerginė reakcija – kartais tai atsitinka chemoterapijos skyrimo metu. Nedelsiant praneškite savo gydytojui ar slaugytojai, jei staiga atsirado bent vienas iš šių simptomų:

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

- Bėrimas
- Oro trūkumas
- Veido paraudimas ar patinimas
- Karščio jausmas
- Galvos svaigimas
- Staigus noras šlapintis

I gripą panašūs simptomai - Jūs galite pajauti į gripą panašius simptomus chemoterapijos metu arba netrukus po jos:

- Karščio ar šalčio jausmas, drebulys
- Karščiavimas
- Galvos skausmas
- Raumenų skausmas
- Nuovargis

Chemoterapinio vaistinio preparato pratekėjimas – kol tęsiama chemoterapinio vaistinio preparato infuzija į veną, ji kartais gali pratekėti pro veną ir sukelti aplinkinių audinių pažeidimą. Nedelsiant praneškite slaugytojai, jei aplink veną atsiranda dilgčiojimas, skausmas, paraudimas ar patinimas.

Vidurių užkietėjimas - Jums gali padėti daugiau skaidulų turinčio maisto (daržovių, vaisių, pilnagrūdės duonos) vartojimas. Taip pat rekomenduojama išgerti mažiausiai 2 litrus vandens per parą. Jei simptomai trunka 2-3 dienas, gali prireikti vidurius laisvinamųjų vaistų.

Mieguistumas - chemoterapija gali sukelti mieguistumą ir nuovargį. Jeigu jaučiatės mieguistas, nevairuokite ar nevaldykite mechanizmų.

Galvos skausmas - gali prireikti išgerti skausmą mažinančių vaistų, tokių kaip paracetamolis.

Miego sutrikimai - jeigu reikia, galite išgerti migdomųjų tablečių.

Odos pasikeitimai: Jūsų oda gali išsausėti arba joje atsirasti bėrimas

Skysčių kaupimasis – galite priaugti svorio ir Jūsų veidas, čiurnos ar kojos gali patinti. Tinimą gali palengvinti kojų pakėlimas ant pagalvėlės. Pasibaigus gydymui tinimai sumažės.

Plaukų slinkimas - plaukai gali suplonėti, tačiau mažai tikėtina, kad prarasite plaukus.

Vaistai, padedantys kontroliuoti šalutinį poveikį

Būtinai praneškite savo gydytojui apie bet kokį pasireiškusį šalutinį poveikį. Gydytojas gali paskirti naudingų vaistų simptomams kontroliuoti.

Ar turėčiau toliau vartoti įprastus vaistus?

Generated by Dr MG Prete and Dr C Braconi (oncologists) based on information developed by Macmillan Cancer Support and used with permission. Revised by Ms J Milne (nurse), Ms H Morement (patient representative). Translated by Prof J Kupcinkas (gastroenterologist), Dr E Kreivenaite (gastroenterologist), Dr E Morkunas (oncologist). Translation project coordinator: Dr. R Casolino.

Taip, Jūs turite toliau vartoti visus įprastus vaistus. Praneškite savo gydytojui apie vartojamus vaistus, kad galėtumėte patarti apie tolimesnį jų vartojimą.

Ar galiu pasiskiepyti nuo gripo?

Taip, prieš pradėdami chemoterapiją patartina pasiskiepyti nuo gripo. Jei jau pradėjote chemoterapiją, kreipkitės į gydytoją, kuris patars dėl tinkamiausio skiepimosi laiko.

Patarimai gydymo metu

- Kad apsaugotumėte inkstus, gerkite pakankamai skysčių (ne mažiau nei 2 litrus per dieną)
- Gerai maitinkitės. Valgymas mažomis porcijomis ir dažniau, gali padėti sumažinti pykinimą. Turėtumėte vengti riebaus ir kepto maisto. Jeigu reikia, galite vartoti vaistus pykinimui sumažinti.
- Venkite tiesioginės saulės poveikio. Naudokite SPF 15 ar didesnę apsauginę priemonę nuo saulės, dėvėkite apsauginius drabužius.
- Pakankamai ilsėkitės.
- Kad išvengtumėte ar sumažintumėte galūnių tirpimą ir dilgčiojimą:
  - Venkite galūnių staigių temperatūros pokyčių. Rekomenduojama einant pasivaikščioti žiemos metu dėvėti pirštines ar rankomis neliesti šalto maisto/gėrimų. Gamindami maistą naudokite orkaitės pirštines, o dirbdami sode – apsaugines pirštines.
  - Rankas ir kojas laikykite šiltai, dėvėkite tinkamo dydžio, apsaugančius batus.
  - Būkite atsargūs naudodami karštą vandenį, nes galite nejausti, kokio karščio jis yra ir galite nudegti.
  - Būkite atsargūs kirpdami nagus
  - Drėkinkite odą bent keletą kartų per dieną.
- Namuose turėkite vaistų, kurių gali prireikti norint suvaldyti nepageidaujamus simptomus.
- Jums gali pasireikšti mieguistumas ar galvos svaigimas; venkite vairuoti ar užsiimti užduotimis, kurioms reikia budrumo, kol nebus žinomas Jūsų atsakas į gemcitabiną.
- Kad sumažintume kraujavimo riziką, skutimosi metu naudokite elektrinį skutuvą, dantis valykitės minkštu dantų šepetėliu.
- Prieš pradėdami gydymą chemoterapiją, savo gydytoją informuokite, kokius vaistus vartojate. Kartais pasireiškiantys nepageidaujami poveikiai gali būti susiję su Jūsų vartojamais vaistais, o ne su chemoterapija.
- Jeigu Jus vargina sunkūs simptomai arba per 24 val. būklė nepagerėja, nedvejodami kreipkitės į gydytoją.
- Atkreipkite dėmesį į su kraujo krėšėjimu susijusius nepageidaujamus poveikius: atsiradus rankos ar kojos skausmui, paraudimui, patinimui, oro trūkumui ar skausmui krūtinėje, susisiekite su savo gydytoju.
- Kol esate gydomas chemoterapija be gydytojo leidimo nesivakcinuokite.

- Jeigu esate vaisingo amžiaus moteris:
  - Prieš pradėdami gydymą chemoterapija, informuokite savo gydytoją, jei esate ar galite būti nėščia.
  - Venkite pastoti gydymo chemoterapija metu.
  - Chemoterapijos metu nemaitinkite krūtimi.

Kada kreiptis į gydymo įstaigą?

Jeigu Jus vargina sunkūs simptomai arba per 24 val. būklė nepagerėja, nedvejodami kreipkitės į gydytoją.

Kur galėčiau gauti daugiau informacijos?

Daugiau informacijos galite rasti *ESMO* ir *AMMF* internetinėse svetainėse (anglų kalba):

<https://www.esmo.org/for-patients/patient-guides/biliary-tract-cancer>

<https://ammf.org.uk/patient-guide/>